

Jeanne Baxtresser geeft masterclasses in Amsterdam

Eén van haar cd's heeft de titel 'New York Legends' meegekregen, en dit karakteriseert de manier waarop in de Amerikaanse muziekwereld tegen Jeanne Baxtresser wordt opgekeken. Zij is niet alleen een buitengewoon charismatische soliste en orkestfluitiste, maar bovendien de zeer succesvolle lerares van een nieuwe generatie toonaangevende jonge fluitisten. Sedert enkele jaren concentreert zij zich vooral op haar pedagogische werk. Inmiddels heeft zij solo-fluitisten opgeleid voor meer dan twintig grote Amerikaanse en Europese orkesten. In enkele van die orkesten zijn zelfs meerdere spelers in de fluitgroep haar oud-studenten. Hoewel een groeiend aantal Europese studenten inmiddels bij haar studeert, is haar naam in Europa, ondanks enkele masterclasses in Duitsland, nog niet zo bekend.

In Nederland kunnen we met Jeanne Baxtresser kennismaken dankzij een vierdaagse masterclass die zij van 17 tot 20 maart 2004 zal geven voor de Stichting Linos in het Bethaniënklooster. Orkeststudies (steeds met pianobegeleiding) en Amerikaans solorepertoire zullen het hoofdbestanddeel van deze klassen zijn.

Op 21-jarige leeftijd werd Jeanne Baxtresser solofluitiste in het Montreal Symphony Orchestra, en vervolgens in het Toronto Symphony Orchestra. Zij was solofluitiste in het New York Philharmonic Orchestra van 1984 tot 1998, en daarnaast lerares aan de Juilliard en Manhattan School of Music. Na haar vertrek uit de New York Philharmonic is zij uitsluitend nog werkzaam als soliste en lerares. Sedert enkele jaren is zij verbonden aan het New England Conservatory in Boston en aan de Carnegie Mellon University in Pittsburgh.

Ze maakte tal van solo-cd's (*New York Legends - Jeanne Baxtresser*: o.a. Gieseking, Martin, Taktakishvili, Gaubert, Debussy; *The Baroque Flute*: C.Ph.E. Bach - Concert in d-kl., en J.S. Bach - Sonate in b-kl.; Copland en Barber, kamermuziek, etc.) en publiceerde twee boeken met orkeststudies, *Orchestral Excerpts for Flute with Piano Accompaniment* en *Great Flute Duos from the Orchestral Repertoire*, die niet alleen van piano-uittreksels van de orkestpartijen maar ook van zeer gedegen commentaar zijn voorzien.

Enkele korte, wat vrij vertaalde, citaten uit diverse interviews (met o.a. Hannah Lang, Victoria Jicha en Don Bailey) laten Jeanne Baxtresser zelf aan het woord over haar loopbaan, haar lesgeven en ideeën over de voorbereiding van orkestpartijen.

“Ik kreeg mijn eerste fluitlessen van Mary Roberts Wilson toen ik tien of elf was. Zij was een ongelofelijk goede en liefdevolle lerares, maar met een stevige

Jeanne Baxtresser

hand. Ze maakte me duidelijk dat fluitstuderen een serieuze zaak was en dat er verwachtingen waren waaraan ik had te voldoen. Voor de eerste keer in m'n leven werd ik als een volwassene behandeld, en ik wilde haar met goed voorbereide lessen niet teleurstellen... Ze had heel vast omlinjnde ideeën over toonvorming en intonatie en maakte die direct al in de eerste lessen duidelijk. Een te hoge cis was voor haar onacceptabel. Mijn eerste etudeboeken staan dan ook vol met pijltjes bij die noten, zodat het bijna crazy lijkt.”

Toen ze op haar veertiende na het winnen van een concours als soliste optrad bij het Minneapolis Symphony Orchestra, betekende dat tegelijkertijd ook een leraarswijziging. Julius Baker, de eerste fluitist van de New York Philharmonic, haar grote idool, werd vanaf dat moment haar leraar. Haar eerste indrukken, gekoppeld aan enkele opmerkingen die in het boekje “De kunst van het lesnemen” thuis horen, luiden als volgt:

“Als studenten tegenover een echte meester staan, dan hangen ze aan zijn lippen en observeren iedere gezichtsuitdrukking. Met mij ging dat in ieder geval zo in de lessen van Baker. De meeste leerlingen ontwikkelden hun spel door naar hem te kijken en te luisteren als hij speelde... Gemotiveerde studenten kijken, analyseren en proberen te ontdekken hoe goede toonvorming wordt ontwikkeld. Julius Baker was een zeer toegewijde musicus die het fluitspelen nooit licht nam, en dat zette dan ook een standaard voor zijn studenten. ... Hij was absoluut intolerant als het om slecht ritme of om slechte intonatie ging.”

De voorbereiding op haar studietijd bij Baker beschrijft Jeanne Baxtresser als volgt.

“Op de middelbare school had ik een argeloos vertrouwen in de kwaliteit van mijn eigen spel, maar een paar jaar later, toen ik beter naar mijzelf ging luisteren, merkte ik dat er nog wel het nodige te doen viel als ik als professioneel fluitist verder wilde komen. Mijn techniek was goed, maar niet indrukwekkend. In plaats van het bijwonen van masterclasses en workshops heb ik me toen twee zomers aan intensieve techniekstudie gezet. De studietijd is daarvoor precies het juiste moment, en voor het eerst in m'n leven studeerde ik 4 à 5 uur per dag. Ik ontwikkelde een oefenschema op basis van de *Exercices Journaliers* van Taffanel en Gaubert en deed alle toonladders, akkoorden, tertsen, kwarten, kwinten, etc. met de bijbehorende articulaties. Ik speelde iedere dag het hele schema door zonder zozeer naar dagelijkse vooruitgang te streven. Het doel was om al het werk echt te doen. Na een zomer was ik zeer veel vooruitgegaan, en ik vraag me af of ik zonder dit geconcentreerde werk ooit zo'n carrière had gehad”.

Haar liefde voor het orkest ontstond geleidelijk, en zelfs voor haar was hier sprake van vallen en opstaan. “Ik moet ongeveer dertien zijn geweest toen ik voor het eerst in een orkest speelde, en ik was totaal van slag van angst. Ik speelde tweede fluit in een Haydn-symfonie, telde als een maniak, zette verkeerd in en dacht: ‘hoe doen mensen dit in hemelsnaam?’ Ik vond het doodeng, en ik dacht ‘dit is niet wat ik wil; ik wil solist worden zoals Rampal’. Toch trok orkestmuziek me aan als een magneet. Ik was opgegroeid in een familie van musici en muzikliefhebbers, en als kind hoorde ik regelmatig concerten van het Minnesota Orchestra. Mijn vader draaide ook vaak symfonische muziek in de huiskamer, waar we van die gigantische stereospeakers hadden. De klank van de fluit in werk van Brahms, Schubert, Stravinsky, Ravel, enz. trok me enorm aan, en ik wist uiteindelijk dat ik orkestfluitiste wilde worden... Wij fluitisten zijn zo bevoorrecht, het geluid is zo eerlijk en direct omdat het onmiddellijk vanuit het hart van de speler komt”.

Uiteraard studeert een orkestfluitist z'n partijen, maar zijn er nog speciale oefeningen om op peil te blijven? Wat voor oefeningen zijn er bijvoorbeeld aan te bevelen om goed in te spelen?

“Ik heb mijn eigen dagelijkse regime. Ik speel crescendo en diminuendo op elke noot van de fluit en ga dan zo ver terug dat er nog maar een heel dun draadje klank over is. En dat terwijl ik met behulp van het stemapparaat de intonatie exact onder controle houd. Hetzelfde met crescendo's. Ik houd iedere noot ongeveer tien tellen aan en ga door tot de hoge E en F boven de hoogste D van de fluit. Let wel, die noten zijn behoorlijk vreselijk, maar ik doe ze nog steeds. Ik probeer het met in m'n achterhoofd de gedachte dat ik wellicht ooit toch een mooi geluid op die hoge F krijg.”

Lesgeven is voor Jeanne Baxtresser altijd een passie geweest. Hoe ziet zij de verhouding leraar-leerling?

“Ik verwacht een heleboel van mijn studenten, want in onze verhouding is sprake van partnership. We zijn echt totaal afhankelijk van elkaar om de samenwerking tot een succes te maken. Ik heb nooit problemen met mijn studenten, omdat ze gemotiveerd zijn om het allerbeste uit zichzelf te halen. Ik ben veeleisend en ben toch bijna altijd weer verbaasd wat ze kunnen bereiken. We werken op toon, techniek, orkeststudies en sololiteratuur. De balans tussen die verschillende onderwerpen wisselt steeds... Fluitisten leren van hun leraren, maar ook van collega's en medestudenten. Ik stimuleer mijn studenten om iedere gelegenheid te baat te nemen om van anderen te leren. Trek een (zo mogelijk betere) medestudent een studeerkamer in en speel samen een Kuhlau-duet. Als hij of zij maakt dat je je de mindere voelt: ga aan de slag, leer van zijn/haar goede punten en probeer het een paar weken later nog eens. Kijk of je inmiddels verder bent gekomen...”

Jeanne Baxtressers positieve en zeer doordachte kijk op het vak van orkestmusicus en op dat van leraar van jonge beroepsfluitisten is de vrucht van grote ervaring en intelligentie.

In haar boek *Orchestral Excerpts for Flute with Piano Accompaniment* (Theodore Presser) komen onderwerpen aan de orde zoals: Hoe bereid ik de bekende orkestpartijen zo goed mogelijk voor; Hoe bereid ik mijzelf op een proefspel voor; Hoe ontwikkel ik een goede persoonlijke en muzikale verstandhouding met mijn collega's; Hoe werk ik goed met een dirigent samen; Aan wat voor regels hoor ik me als orkestlid te houden...

Onder 'Hoe bereid ik de bekende orkestpartijen zo goed mogelijk voor' geeft zij o.a. de volgende aanbevelingen:

1. Studeer het hele werk. Als bijvoorbeeld het *Scherzo* uit de Vierde Tsjajkovsky wordt gevraagd, zorg er dan voor ook de rest te kennen. Luister ook naar opnamen van het desbetreffende werk;
2. Concentreer je op vlekkeloos ritme en intonatie. Werk met een metronoom, een stemapparaat en *altijd* met een recorder.
3. Zorg ervoor dat je op iedere noot je mooiste toon laat horen, ongeacht dynamiek, articulatie of dichtstbijzijnde ademhaling;
4. Je vibrato moet altijd in overeenstemming zijn met je muzikale bedoelingen. Op het hoogtepunt van een zin, bijvoorbeeld de hoge fis in de solo uit de Vierde Brahms, zal je vibrato intenser zijn dan aan het begin van die zin;
5. Je spel moet ondubbelzinnig aangeven dat je het ritme en de harmonische context van de solo die je speelt, begrijpt en voelt;
6. Alle tempo-, articulatie-, en dynamische aanduidingen moeten serieus genomen worden en hoorbaar zijn;

7. Speel een orkeststudie met stilistisch bewustzijn, dus met inachtneming van de regels van de tijd waarin het werk geschreven is.

Uiteindelijk komt dan het proefspel, en zoals iedereen weet levert dat heel veel meer verliezers dan winnaars op. Hoe daarmee goed om te gaan is uiteraard een kunst.

“Natuurlijk moet je naar je ervaringen met audities kijken in het perspectief van je hele leven. Het is niet het hoogtepunt van je carrière tot dat moment... Op het proefspel laat je zien wat je op dat moment, op die ene dag waard bent. Een volgende dag kan weer totaal anders zijn, afhankelijk van hoe je je voelt en afhan-

kelijk van je inspiratie. We zijn geen machines. We zijn feilbare menselijke wezens; we hebben goede dagen, we hebben slechte dagen, we hebben fantastische dagen. Het is belangrijk om je te realiseren dat ieder proefspel een deel is van een groter proces.”

Rien de Reede

